

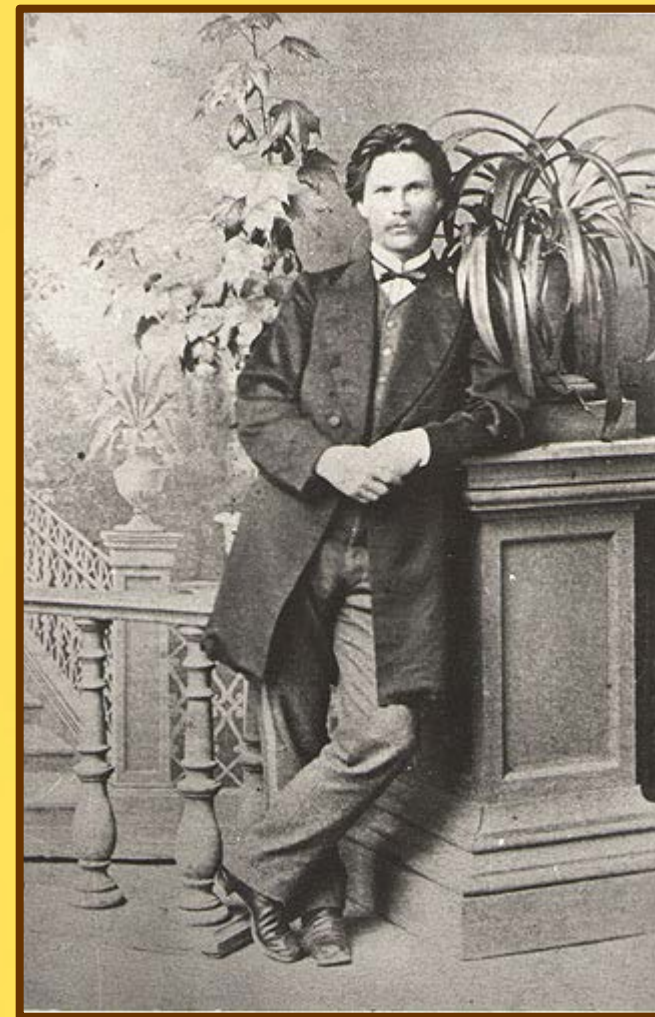
МИТЕЦЬ СЦЕНИ І СЛОВА

До 180-річчя від дня народження Івана
Карпенко-Карого

Підготувала
бібліотекар
Абрамова Ю.М.

Іван Карпенко-Карий

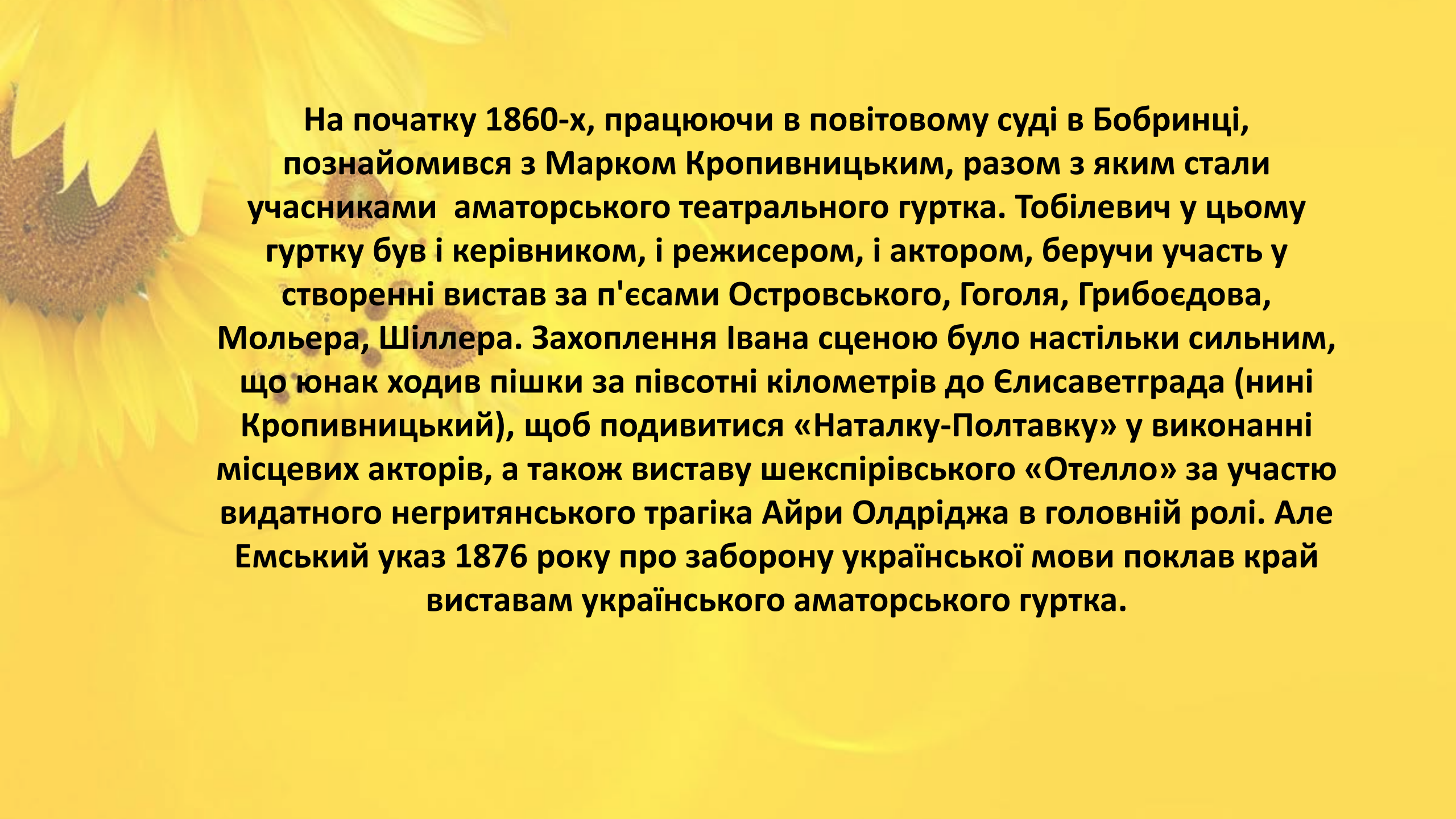
1845, 29 вересня - в селі Арсенівка на Кропивниччині народився один з корифеїв українського театру, драматург Іван Карпович Тобілевич. В історію він увійшов під псевдонімом Іван Карпенко-Карий, у якому поєдналися ім'я його батька та прізвище улюбленого героя із п'єси Тараса Шевченка «Назар Стодоля» Гната Карого.

Його батько походив із старовинного зuboжілого дворянського роду й працював прикажчиком поміщицького маєтку. Мати була кріпачкою-покоївкою, яку закоханий Карпо Тобілевич викупив у панів Золотницьких. Саме вона, маючи можливість подорожувати з панами Європою і бувати на театральних виставах, закохалася в театр і передала цю любов своїм дітям. Крім Івана Карпенка-Карого її дітьми були Микола Садовський, Панас Саксаганський та Марія Садовська-Барілотті – ціла плеяда корифеїв українського театру.

Через матеріальну скруту освіта Івана обмежилася чотирикласним училищем, після чого з 14-ти років він пішов працювати до канцелярії. Загалом служба в різних канцеляріях – від писарчука до секретаря міського поліцейського управління – тривала майже два десятиліття.

На початку 1860-х, працюючи в повітовому суді в Бобринці, познайомився з Марком Кропивницьким, разом з яким стали учасниками аматорського театального гуртка. Тобілевич у цьому гуртку був і керівником, і режисером, і актором, беручи участь у створенні вистав за п'єсами Островського, Гоголя, Грибоєдова, Мольєра, Шіллера. Захоплення Івана сценою було настільки сильним, що юнак ходив пішки за півсотні кілометрів до Єлисаветграда (нині Кропивницький), щоб подивитися «Наталку-Полтавку» у виконанні місцевих акторів, а також виставу шекспірівського «Отелло» за участю видатного негритянського трагіка Айри Олдріджа в головній ролі. Але Емський указ 1876 року про заборону української мови поклав край виставам українського аматорського гуртка.

У 1870 році Іван Тобілевич одружився з Надією Тарковською, рідною сестрою Олександра Тарковського (в майбутньому – учасника народовольчого гуртка, що збирався у будинку Тобілевичів, батька знаменитого поета Арсенія Тарковського і діда всесвітньовідомого кінорежисера Андрія Тарковського). На землі, отриманій у посаг, побудував маєток, який після смерті дружини у 1881 році назвав на її честь хутором «Надія». Нині «Хутір Надія» – державний музей-заповідник Івана Карпенка-Карого (Тобілевича).

Надія Тарковська

«ХУТОР НАДІЯ»

Софія Тобілевич

Переконання Тобілевича привели його до нелегального українофільського гуртка, який пропагував революційно-визвольні ідеї, розповсюджував заборонену літературу. На засіданнях цього гуртка обговорювалися і перші твори Карпенка-Карого: оповідання «Новобранець» та драма «Бурлака» («Чабан»).

За участь у діяльності гуртка та «допомогу політичним злочинцям» восени 1883 року він був визнаний політично неблагонадійним, звільнений зі служби, а в травні наступного року – висланий на 3 роки до Новочеркаська під гласний нагляд поліції. Незадовго до того він одружується із хористкою трупі Михайла Старицького Софією Дітковською. Щоб заробити на прожиття, піднаглядний Тобілевич працював підручним коваля, а згодом відкрив палітурну майстерню.

Навесні 1887 року Карпенку-Карому було дозволено повернутися в Україну. Діставши громадянські права, Карпенко-Карий приєднався до нової театральної трупи, створеної його братом Панасом Саксаганським, у якій до кінця життя працював як артист, режисер, драматург. Його драматургічна спадщина складається з 18 закінчених п'єс і трьох невеликих уривків, що залишилися в чернетках.

Як автор Карпенко-Карий не був відірваний від реального життя. Юнацькі й молоді роки Івана Тобілевича були цілковитим зануренням в реалії суспільства, про яке згодом він писатиме п'єси. З 14 років він працював у канцелярії, пізніше в поліцейському відділку, в кузні, й палітурній майстерні. Життя його було дійсно драматичним. Зморшок і сивини у вуса й чуприні Іванові раз по раз додавали смерті близьких і рідних йому людей. Так, ще у молодому віці, померла його перша дружина Надія Тарковська, яку він палко кохав, пізніше через хвороби померли четверо з семи його дітей.

До кінця життя продовжував боротися за український театр. У 1897 році на з'їзді сценічних діячів у Москві Панас Саксаганський виголосив з трибуни написану братом записку, де засуджувалися факти утисків та переслідування українського театру. У 1900-1904 створив власну труп, яка продовжувала традиції Театру корифеїв.

Але у драматурга діагностують рак печінки та селезінки. Карпенко-Карий їде до Берліна, сподіваючись на допомогу німецьких лікарів, однак хвороба бере своє. 15 вересня 1907 року Іван Тобілевич помер у Берліні, згодом його тіло перевезли до України. Похований на кладовищі на хуторі «Надія».

Іван Франко однозначно, розставляючи всі крапки над «і», окреслив вагу творчості Карпенка-Карого: «Чим він був для України, для розвитку її громадського та духовного життя, це відчуває кожний, хто чи то бачив на сцені, чи хоч би лише читав його твори, це зрозуміє кожний, хто знає, що він був один із батьків новочасного українського театру, визначним артистом та при тім великим драматургом, рівного якому не має наша література та якому щодо ширини і багатства творчості, артистичного викінчення і глибокого продумання тем, бистрої обсервації життя та ясного і широкого світогляду не дорівнює ані один з сучасних драматургів».

Іван Карпенко-Карий був професійним актором з широким діапазоном ролей, від комедійних (Мартин Боруля) до героїчно-романтичних (Назар Стодоля).

Він є автором багатьох п'єс, які стали класикою української драматургії, зокрема "Сто тисяч", "Хазяїн", "Суєта", "Житейське море" та "Сава Чалий".

Він був одним із засновників і акторів Театру Корифеїв разом з братами Миколою Садовським і Панасом Саксаганським.

Карпенко-Карий значно підняв ідейно-художній рівень української драматургії, а його акторська майстерність була прикладом правдивості та психологічної глибини.

**Шановні читачі! Бібліотека ліцею «Обдарованість» щиро запрошує вас
ознайомитися з творчістю Івана Карпенко-Карого.
Приходьте, щоб поринути у світ художнього слова та відкрити для себе
справжню літературну спадщину.**

